

ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ, ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ, ΕΜΠΟΡΙΚΗ, ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ
ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ¹

Γεωργία καὶ Κτηνοτροφία. Ἡ Γεωργία εἶνε κύριον μέλημα τοῦ πτωχοῦ καὶ ὑπὸ ἀναγκῶν πολλῶν περιστοιχιζομένου λαοῦ ὀθωμανῶν τε καὶ χριστιανῶν ὀρθοδόξων, ἀλλὰ δὲν ἀκμάζει· διότι πάντες περιορίζονται εἰς τὴν ἐξαγωγήν καὶ παραγωγήν τοσαύτης ποσότητος, ὅσα ἱκανῆς ἐπαρκέσῃ πρὸς διατροφήν τῶν κατοίκων μετὰ τινος περισσεύματος διὰ τὸ ἐπὶ ἔτος· καὶ τοῦτο ἐκ φόβου λιμοῦ, ὅστις οὐχὶ ἀπαξ ἐμάστισε τοὺς κατοίκους καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα μάλιστα ἔτη. Σπείρονται μὲν γαῖαι πολλαὶ καὶ αἱ καλλίτεραι αὐτῶν, ἀλλ' οὐχ ἥττον μένουσιν ἀκαλλιέργητοι οὐκ ὀλίγαι, καὶ αἱ ἥττον εὐφοροὶ. Πολλὰί πάλιν γαῖαι ἐφ' ἀπαξ καλλιεργηθεῖσαι μένουσιν ἐπὶ ἔτη πρὸς ἀνάπαυσιν, ἕτεραι δὲ ἐτοιμάζονται πρὸς σποράν· καὶ ὁ λιπασμὸς αὐτῶν δὲν γίνεται τακτικῶς καὶ εὐμέθοδος. Ἡ ἀνάγκη μόνον καθίστησι τοὺς φύσει μαλθακοὺς κατοίκους δραστηρίους ἐν τισι μέρεσι καὶ δὴ ἐν τοῖς περὶ τὴν Καισάρειαν χωρίοις, ἐνθα αἱ γαῖαι ὑπόπετροι καὶ ἀμμώδεις οὔσαι χρήζουσι περισσότερας ἐπιμελείας, κατ' ἔτος λιπάζονται, ποτίζονται δι' αὐλάκων καὶ ρυακίων, ἐπίτηδες κατὰ τάξιν καὶ καθ' ὥρας τακτὰς διανεμομένων τῶν πρὸς ποτισμὸν ὑδάτων εἰς ἕκαστον τῶν χωραφίων. Ὡς παρατηρήσαμεν ἡ γῆ καλλιεργεῖται δι' ἀρότρων ἐλαφρῶν μικρῶν ὑπὸ ζεύγους συνήθως μὲν βοῶν ἀλλὰ καὶ ἵππων συρομένων, τὸ δὲ ἄροτρον εἰσχωρεῖ εἰς ὀλίγον βᾶθος· ὥστε ἕκαστος ἐννοεῖ ὅτι βαθεῖαν σκαφὴν καὶ ἐπιμελημένην σπανίως ἀπαντᾷ καὶ ὅτι ἄγνωστος ἐνταῦθα τυγχάνει ἢ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐπὶ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀγροῦ πλείων τῆς μιᾶς συγκομιδῆς, δι' ἣν ἡ γῆ ἀδιακόπως παράγει, ὡς συμβαίνει ἐν Εὐρώπῃ. Οὐχ ἥττον ὁμολογητέον ὅτι κατ' ἔτος παρατηρεῖται τις πρόοδος καὶ ἐπὶ τὰ βελτίω μεταβολὴ τῆς ἡσιοδείου ταύτης καταστάσεως τῆς Γεωργίας.

Προϊόντων ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμεν· τούτοις προσθετέον καὶ τὸν κα-

¹ Συνέχεια· ἴδε προηγ. φυλλάδιον.

πνόν. Εἰς τὴν κτηνοτροφίαν δίδεται μείζων προσοχή οὐχὶ μόνον ἔνεκα τῆς ἐπιτοπίου καταναλώσεως ἀλλὰ καὶ τῆς ἐξαγωγικῆς ἐμπορίας τοῦ ταριχευτοῦ κρέατος. Βόες καὶ πρόβατα τὰ ἰδιόζοντα καὶ διακρινόμενα διὰ τὴν μεγάλην καὶ παχεῖαν αὐτῶν οὐράν, γνωστὰ μάλιστα ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τὸ ὄνομα *Καραμάνια*, ὡς ἐκ Καραμανίας προερχόμενα, εἶνε ὁ σπουδαιότερος παράγων τῆς κτηνοτροφίας. Πρὸς βοσκὴν τῶν ζώων λειμῶνες τεχνητοὶ δὲν ὑπάρχουσι πολλοί, σπανίως δὲ φυτεύεται *τριφύλλιον* πρὸς τοῦτο. Οἱ ποιμένες τούτου ἔνεκα ἀναγκάζονται κατὰ τὸ θέρος νὰ ἀπομακρύνωνται τῶν κοιλάδων καὶ νὰ ἐπιζητῶσι νομὴν παρὰ τὰς ὑπωρείας τῶν διαφόρων βουνῶν καὶ ὀρέων ὑπὸ τὰ δροσερὰ ὕδατα τοῦ Ἀργαίου καὶ τὰς ροὰς τοῦ Ἄλως, ὡς τοῦτο παρατηρήσαμεν καὶ ἡμεῖς τελευταῖον κατὰ τὴν εἰς *Zirdezi* δερὲ διὰ τοῦ *Τεκίρ* πρὸς τὸ *Ἐβερὲκ* μετάβασιν ἡμῶν ὑπὸ τὰς Α. ὑπωρείας τοῦ Ἀργαίου μεσοῦντος *Ἰουλίου*. Τὰς βοσκὰς ταύτας νέμονται δι' αὐτοκρατορικῶν φερμανίων οἱ *Τουρκομάροι* (κοινῶς *Τουρμένιδες*), οἵτινες κατὰ Μάιον πανοικεῖ σὺν γυναίξιν καὶ τέκνοις καταλείποντες τὰς ἐν ταῖς πόλεσι καὶ χωρίοις κατοικίας αὐτῶν καὶ τὰ ποίμνια αὐτῶν μετὰ τῶν προστατευτικῶν κυνῶν καὶ τῶν φορτηγῶν ὄνων ἄγοντες, διατρίβουσιν αὐτόθι καὶ σκηνοῦσιν ἐν ἀνοικτοῖς πεδίοις, χλοεροῖς ὅμως καὶ καταφύτοις μέχρις Αὐγούστου. Ὑπὸ τὰς σκηναὺς ταύτας δέχονται τοὺς ξένους αὐτῶν καὶ περιποιοῦνται προσφέροντες ὕδωρ κατὰψυχρον, γάλα παχὺ ἄμ' ἀμελγόμενον, ὀξύγαλα καὶ νωπὸν βούτυρον.

Αἶγες σπανίζουσιν ἐν Ἀγκύρᾳ ὅμως καὶ ἰδίᾳ ἐν Ἀγιάς, ὑποδιοικήσει τοῦ νομοῦ, ὑπάρχουσι πολλαὶ διακρινόμεναι διὰ τὸ μῆκος καὶ τὴν λεπτότητα τοῦ ἐρίου αὐτῶν. Ἐκ τούτων τὸ πολυτελὲς *τιφτίκι*.

Ὅσοι ὑπάρχουσιν ὀλίγοι· πλείονες ὡς χρησιμώτεροι οἱ ἵπποι, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἵπποφορβεῖα· οἱ κάτοικοι χοίρους πάνυ ὀλίγους τρέφουσιν.

Ἐκ τῶν ἀγρίων ζώων ἀπαντῶσι συνήθως *ἀλώπεκες*, *λύκοι* καὶ ἐνι-αχοῦ *ἄρκτοι* μικραί.

Ὅριθοτροφία δὲν ὑπάρχει, διότι αὕτη τὴν οἰκογενειακὴν χρῆσιν μόνον ὑπηρετεῖ.

Σηροτροφία μικρὰ καὶ σποραδικὴ τελεῖται· τούτου ἔνεκα περιποιοῦνται καὶ τὰς συκομορέας, ὧν οὐχ ὑπάρχει ἀριθμὸς.

Διαίσεις φυσικὴ καὶ πολιτικὴ. Ἡ χώρα, ἐν ἣ συνηντήθη ὁ μέγας *Κῦρος* καὶ ὁ *Κροῖσος*, διηρέθη φυσικῶς ὡς ἐκ τῶν περικλειόντων αὐτὴν ὀρέων καὶ τῶν διαρρεόντων ποταμῶν ὡς ἐξῆς ἐν τῇ ἀρχαιότητι :

α') Εἰς τὴν Καππαδοκίαν τὴν πρὸς τῷ *Ταύρω* καὶ τὴν πρὸς τῷ *Πόντῳ*.

β') Εἰς τὴν ἐντὸς τοῦ Ταύρου καὶ ἐπέκεινα αὐτοῦ.

γ') Εἰς τὴν ἐντὸς τοῦ Ἄλως καὶ τὴν ἐκτὸς τοῦ Ἄλως.

Κατὰ τὴν πρώτην φυσικὴν διαίρεσιν διηρέθη καὶ πολιτικῶς, τουτέστιν εἰς τὴν Μεγάλην Καππαδοκίαν καὶ εἰς τὴν Ποντικὴν. Ἐγένετο δὲ ἡ διαίρεσις αὕτη κατὰ τὸν Στράβωνα ἐπὶ Περσῶν ἕνεκα τῆς ἐκτάσεως τῆς χώρας, ἵσως διότι, ἂν μὴ σφαλλώμεθα, ἐπὶ Ἀριαράθου τοῦ Β', ὅτε κατελύθη τὸ Καππαδοκικὸν κράτος, ἡ Καππαδοκία ἦ τε πρὸς τῷ Πόντῳ καὶ ἡ Νότιος (=μεγάλη) διετέλουν ὑπὸ τὸ αὐτὸ σκῆπτρον. Οὕτω δὲ πολιτικῶς ἡνωμένην παρέλαβον τὴν Καππαδοκίαν οἱ Μακεδόνες καὶ δὴ ὁ τοῦ Ἀλεξάνδρου μέγας στρατηγὸς Περδίκκας. Ἡ εἰς δύο ὁμῶς κράτη διαίρεσις ὑφίσταται μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς Μακεδονικῆς ἡγεμονίας, τότε δὲ αἱ δύο σατραπείαι¹ ἀνεδείχθησαν ἀπ' ἀλλήλων ἀνεξάρτητα κράτη, τὸ ὑπὸ Ἀριαράθην τὸν Γ' μέγα καὶ εὐρὺ καὶ τὸ ὑπὸ Μιθριδάτην τὸν Β' μικρὸν καὶ στενόν.

Καὶ ἡ μὲν πρὸς τῷ Ταύρῳ περιελάμβανε τὰς ἐξῆς δέκα στρατηγίας ἢ ἐπαρχίας, αἵτινες κατὰ τὸ παρὰ πόδας γεωγραφικὸν διάγραμμα ἔκειντο :

Πρὸς Βορρᾶν

Ἡ Χαμαννὴν²

Ἐν τῷ κέντρῳ

B.) Μοριμηνή ³	Σαρασηνή ⁴	Λασηνασηνή ⁵
N.) Γαρσαυρίτις ⁶	Κιλικία ⁷	Σαργαραυσηνή ⁸

Πρὸς Νότον

Τυαρῖτις ⁹	Καταονία ¹⁰	Μελιτηνή ¹¹
		Ἀραβηνή (Kiepert)

¹ Αἱ ἐπὶ Περσῶν.

² Κατὰ Kiepert (Atlas Antiquus Tab: IV) Chammanene, κατὰ Sprumer Menke (Atlas antiquus N° XXV) Chamanne. Νῦν Χαϊμανὰ ἐτι καλεῖται.

³ Σήμερον Ποζοῦκ ὀνόμα, ὑπὸ τὰς ΝΔ. ὑπωρείας τοῦ Τσιτσέκ δάγ.

⁴ Τὸ περὶ τὴν πόλιν Ἀχ—σεράι μέρος, ΝΑνατολικῶς τῆς Τάττας λίμνης.

⁵ Ἡ χώρα ἡ περὶ τοῦ Κίρ σεχήρ.

⁶ Ἡ τῆς Καισαρείας χώρα καὶ ἡ περὶ τὸν Ἀργαῖον.

⁷ Ἡ περὶ τὸ Ἀραπκίρ χώρα ἵσως. Ταύτης ΒΔ ἡ Μικρὰ Ἀρμενία.

⁸ ΝΔυτικῶς τῆς Σεβαστείας.

⁹ Ἡ περὶ τὴν Νίγδην καὶ τὰ ἀρχ. Τύανα (Κιλισσέρ χισσάρ) χώρα.

¹⁰ Ἡ περὶ τὰ Κόμανα τὰ Καππαδ. χώρα, περὶ ἧς ἐν Στράβωνι.

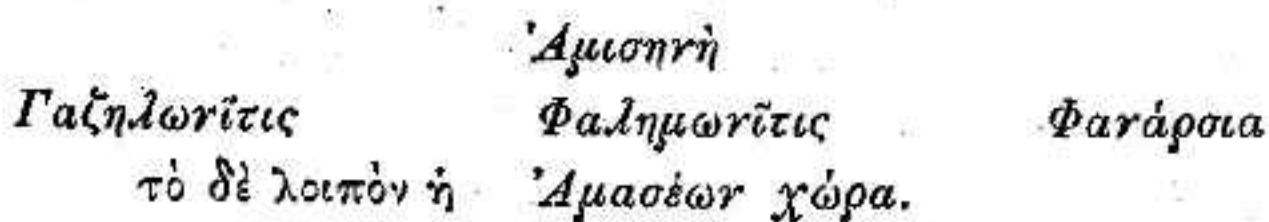
¹¹ Ἡ περὶ τὴν σημερινὴν Μελιτηνὴν (Μαλάτιαν).

Ἡ κατ' ἄλλην διαίρεσιν, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὸν Ἀντίταυρον ἔχομεν νέον διάγραμμα τόδε :

Ἡ δὲ πρὸς τῷ Πόντῳ Καππαδοκία διηρεῖτο ὥδε :

Ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἄλυσος.

Ἡ Καππαδοκία μετὰ τὸν Ἀσσοῦρ-ραβ-ἄμάρ βασιλέα τῶν Ἀσσυρίων ἔμεινεν ἀνεξάρτητος καὶ αὐτοδιοίκητος² περὶ τὰ 1030 π. Χ. Ἐπὶ τοῦ Κυαζάρου νικητοῦ τῆς Νινευὶ αἱ πρὸς Δ. τοῦ Εὐφράτου τουρανικαὶ φυλαὶ ἐξεώσθησαν πρὸς τὸν Εὐξείνιον καὶ τὸν Κάυκασον καὶ ἀντικατέστησαν ὑπὸ λαῶν φρυγικῆς καταγωγῆς ὡς τῶν Ἀρμενίων καὶ ἱρανικῆς ὡς τῶν Καππαδοκῶν. Ἐπὶ Δαρείου τοῦ Ὑστάπου αὕτη ἀπετέλει τὴν 12ην σατραπείαν ἐκ τῶν 23 ἐν ὅλῳ τοῦ Περσικοῦ κράτους³ περιλαμβάνουσα πᾶσαν τὴν κεντρικὴν χώραν τῆς Μ. Ἀσίας ἀπὸ τοῦ Ταύρου μέχρι τοῦ Εὐξείνου πρὸς Βορρᾶν.

Κατὰ τὰ τελευταῖα τῆς βασιλείας τοῦ Μεγάλου τούτου βασιλέως ἔτη τὸ Περσικὸν κράτος διηρεῖτο εἰς τριάκοντα καὶ μίαν σατραπείαν. Ἐπὶ τῇ περιστάσει ταύτῃ φαίνεται ὅτι ἡ Καππαδοκία εἰς δύο διηρέθη ὡς ἐκ τῆς μεγάλης αὐτῆς ἐκτάσεως⁴.

Ἡ διὰ τῆς Καππαδοκίας ἐκστρατεία τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου δὲν ἐπήνεγκε τὴν τελείαν κατάλυσιν τοῦ καππαδοκικοῦ κράτους. Κατὰ τὸν διαμελισμὸν τῆς Μακεδονικῆς αὐτοκρατορίας, ἥτοι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου δορικτήτορος, καθ' οὗ οἱ Καππαδόκες ἐπολέμησαν ἐν Γρανικῷ

¹ Καὶ κατ' ἄλλην διαίρεσιν δυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν τὴν Καππαδοκίαν ὡς πρὸς τὸν Ταῦρον. Ταύτην ὅμως εὕρομεν παρατηροῦντες παρὰ Στράβωνι IB', 534.

² Προχείρως ὅρα ἐν Maspero Hist. Ancienne des peuples d'Orient, édit. 3ème σ. 285, 342 καὶ 478. Πρβλ. καὶ Ἡροδότου A', 103 κ. ἐ. Γ', 90—97.

³ Πρβ. Ἡροδ. Γ', 90 — 95 ἀριθμοῦνται εἴκοσι σατραπεῖαι. Παρὰ Maspero ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 544, εἴκοσι καὶ τρεῖς.

⁴ Καὶ μετὰ ταῦτα ἐγένετο νέα διαρρίθμισις τῶν ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ σατραπειῶν, περὶ ὧν δὲν εἶνε νῦν ὁ λόγος.

συνταχθέντες τοῖς Πέρσαις καὶ ἐξηκολούθησαν μέχρι τῆς ἐν Ἀρβήλοις μάχης αὐτῷ ἀνθιστάμενοι, ἡ Καππαδοκία προωρίσθη διὰ τὸν Εὐμένην. Ἄλλ' Ἀριαράθης ὁ Β' ἠρνήσατο νὰ παραδώσῃ τὸ κράτος αὐτοῦ τῷ Εὐμένει μέχρις οὗ τῷ 322 ἐξηναγκάσθη πολέμῳ πρὸς τοῦτο. Ὁ Ἀριαράθης ζωγρηθεὶς ἐφονεύθη, μετὰ ἐξαετίαν ὅμως καὶ ὁ Εὐμένης. Ἐνεκα τῶν ἐμφυλίων πολέμων τῶν διαδόχων ὁ μετ' ὀλίγων μόνον ὁπαδῶν διαφυγὼν ἐξ ὅλης τῆς οἰκογενείας τὴν σφαγὴν υἱὸς Ἀριαράθου τοῦ Β' λαβὼν ἐπικουρίας παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀρμενίας Ἀρδοάττου, παρ' ᾧ φιλοξενούμενος διέμενεν, εἰσῆλασεν εἰς τὴν πατρικὴν χώραν καὶ νικήσας τὸν διάδοχον τοῦ Εὐμένους ἐγκατέστησεν αὐθις τὴν πατρικὴν δυναστείαν μετὰ 24 ἐτῶν κυριαρχίαν τῶν ξένων. Μετὰ τὴν ἐν Ἰγῳ μάχην (301 π. Χ.) διετέλεσεν ἡ Καππαδοκία ἀνεξάρτητος ὑπὸ ἰδίους βασιλεῖς Ἀριαράθας μὲν ἐννέα (—102), τρεῖς δὲ Ἀριοβαρζάνεις. Ἐκ τῶν βασιλέων τούτων σημειούσθω ἡμῖν ἐνταῦθα Ἀριαράθης ὁ Ε' τῷ 188 μετὰ πολλὰς ἐνεργείας κατορθώσας νὰ τύχῃ εἰρήνης παρὰ τῶν Ρωμαίων, ἃς οὗ ὑπεχρεώθη νὰ πληρώσῃ πρὸς σωφρονισμόν διὰ τὴν ἀντιρρωμαϊκὴν αὐτοῦ πολιτικὴν ἐξακόσια μὲν τάλαντα κατὰ τὸν ἡμέτερον Πολύβιον², τριακόσια δὲ κατὰ τὸν ρωμαῖον Τ. Αἰδίον³. Ἐκτοτε οἱ τῆς Καππαδοκίας βασιλεῖς διετέλεσαν πιστοὶ τῶν Ρωμαίων σύμμαχοι καὶ ὑπὸ τὴν φιλικὴν αὐτῶν προστασίαν.

Ἀριαράθης ὁ Ε' ἰδίᾳ διεκρίθη ἐπὶ τῇ πρὸς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα κλίσει αὐτοῦ καὶ τῇ φιλοσόφῳ αὐτοῦ μελέτῃ, ἐφ' ἣ τότε ἡ Καππαδο-

¹ Ἀριαράθης ὁ Δ' περὶ τὸ 375 ὡς βοηθήσας ἐν δεινῇ καὶ κρίσιμῳ περιστάσει Ἀρταξέρξει τῷ Μνήμονι (405—359) θεωρεῖται ὡς ὁ πραγματικῶς ἰδρυτὴς τοῦ καππαδοκικοῦ βασιλείου. Ὁ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (ΙΒ' 534) πρῶτος προσαγορευόμενος Καππαδόκων βασιλεὺς εἶνε Ἀριαράθης ὁ Γ', ὁ ἑγγονος τοῦ Δ', ἐπειδὴ δὲ οὗτος ἠλευθέρωσε τὴν Καππαδοκίαν καὶ μετὰ τὴν διαμελισμὸν τοῦ μακεδονικοῦ κράτους ἀνεγνωρίσθη βασιλεὺς αὐτῆς, ἐθεωρήθη καὶ πρῶτος κατὰ τὸ σύστημα καὶ τῶν λοιπῶν βασιλέων τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου.

² «Κατὰ τὴν Ἀσίαν Γναίου (Gn: Manlius) τοῦ Ρωμαίων στρατηγοῦ ἐν Ἐφέσῳ παραχειμάζοντος, ἦλθον πολλοὶ παρὰ πολλῶν πρεσβευταὶ καὶ παρὰ τοῦ τῶν Καππαδοκῶν β. τοῦ Ἀριαράθου· διότι ὡς μετασχὼν οὗτος τῆς κατὰ τῶν Ρωμαίων μάχης τοῦ Ἀντιόχου ἐφοβεῖτο περὶ τῶν καθ' αὐτόν. Τοῖς παρὰ τοῦ Ἀριαράθου εἶπε, λέγει ὁ Πολύβιος ἐν βιβλ. ΚΒ. § 24 «ἐξακόσια τάλαντα δόντας τὴν εἰρήνην ἔχειν.»

³ Lib. XXXVIII c. 37 (a C. 188). «Legati... et ab Ariarathe rege. Kap-padocum venerunt... huic sexcenta talenta argenti sunt imperata». Ἐν δὲ 39... Gn: Manlius cum... et Ariarathus rex parte dimidia pecuniae imperatae beneficio Eumenis, cui desponderat per eos dies filiam (ἐκαλεῖτο Στρατονία) remissa in amicitiam est acceptus.»

κία τοῖς πεπαιδευμένοις ἐμβιωτήριον ἐγένετο ¹. ἀνενεώσατο δὲ καὶ οὗτος τὴν πρὸς Ῥωμαίους φιλίαν καὶ συμμαχίαν ² καὶ ἐφρόντισε σπουδαίως περὶ τῶν ἐσωτερικῶν τοῦ κράτους αὐτοῦ, ὥστε μεγάλην εὐνοίαν παρὰ τῷ λαῷ καὶ συμπάθειαν ἐκτήσατο. Καὶ οἱ μετὰ τοῦτον βασιλεῖς ἦσαν θιασῶται τοῦ ἑλληνισμοῦ ³.

Μετὰ Ἀριοβαρζάνην τὸν Γ' φονευθέντα (42 π. Χ.) ἀνῆλθε τὸν καππαδοκικὸν θρόνον Ἀριαράθης, ὅστις ζῶντος τοῦ Καίσαρος ἔλαβε μέρος τῆς Μικρᾶς Ἀρμενίας, ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν ὅμως τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκβλήθεις τῆς ἀρχῆς καὶ εἰς Ῥώμην μεταβάς ἐπανεκάμφεν ἄπρακτος εἰς Καππαδοκίαν, ὅτε ἐπελθόντος ἐν τῷ μεταξύ τοῦ θανάτου τοῦ Καίσαρος. Μετὰ τὸν φόνον τοῦ ἀδελφοῦ κατέλαβε τὴν βασιλείαν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐξεβλήθη τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀντωνίου, ὅστις ἀντ' αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀνεβίβασε τὸν υἱὸν τῆς προσφιλοῦς ἐαυτῷ ἐταίρας, τὸν Σισσίαν. Ὁ Ἀριαράθης ἐκ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ περισπασμῶν τοῦ Πομπηίου ὠφελούμενος ἐπέρχεται καὶ ἀνακτᾶται τὴν προτέραν ἀρχὴν ἐν τῇ πατριᾷ χώρᾳ. Ἀλλ' αὖθις ἐπελθὼν ὁ Ἀντώνιος ἐκβάλλει τοῦ θρόνου τὸν Ἀριαράθην καὶ παραδίδωσι τὰς ἡνίας εἰς τὸν Ἀρχέλαον υἱὸν ὁμώνυμον τοῦ ἱερέως τῶν Κομάνων καὶ τῆς ἐταίρας Γλαφύρας, ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὁμομήτριον ἀδελφὸν τοῦ Σισσίνα. Ὁ Ἀρχέλαος προσεκτήσατο τὴν τραχεῖαν Κιλικίαν, ἐν τοῖς παραλίοις τῆς ὁποίας ἐπὶ τῆς νήσου Ἐλαιούσσης ἔκτισε πόλιν, ἣν πρὸς τιμὴν τοῦ Αὐγούστου ἐκάλεσε καὶ Σεβαστήν καὶ δι' αὐτονομίας αὐτὴν ἐτίμησεν. Ἐν ταύτῃ διήγαγε τὸ πλεῖστον τοῦ βίου αὐτοῦ ⁴.

Τῷ 17 μ. Χ. κατέστη Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία καὶ διωκεῖτο ἀπὸ Τιβερίου μέχρι τοῦ Βεσπασιανοῦ ὑπὸ (procurator) β. ἐπιτρόπου.

Ἐπὶ Τραϊανοῦ περιελάμβανε καὶ τὴν Μικρὰν Ἀρμενίαν, ὑπήγετο δὲ εἰς τὰς αὐτοκρατορικὰς ἐπαρχίας τὰς ὑπατικές ⁵.

¹ Πολλὰ σχετικά παρὰ Διόδ. εἰς Σικελιώτη Fragment: I. XXXI «παιδεῖας τε ἑλληνικῆς μετασχεῖν καὶ κατὰ τὴν ἄλλην ἐπαινεῖσθαι ἀρετήν... τὴν τε ἄλλην ἀγωγὴν τοῦ βίου ἀξιολογωτάτην ἐνδεικνύμενος καὶ φιλοσοφία προσανέχων, ἐξ οὗ καὶ ἡ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἀγνοουμένη πάλαι Καππαδοκία, τότε τοῖς πεπαιδευμένοις ἐμβιωτήριον ὑπῆρχεν.»

² Πρὸς. Εἰρήνη. Διόδ. XLVI.

³ Ἀρεοβαρζάνης δ' Β' καὶ δ' Γ' διεκρίθησαν διὰ τὸν πρὸς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ζῆλον αὐτῶν ἀνφοδόκησαν τὸ ἐν Ἀθήναις ὥδετον τὸ ἐπὶ Σύλλα καταστραφέν. Πρὸς. C. J. G. τ. Α', μέρ. Β', σ. 409.

⁴ Πρὸς. περὶ αὐτοῦ καὶ Στράβ. 534, 535. Ἦτο καὶ συγγραφεὺς πρὸς. Πλίνιον 37, 46, 37, 2 κλ.

⁵ Διότι ὑπῆρχον καὶ ἐπαρχίαι πραιτοριαναὶ καὶ ἱπποτικάι.

Ἐπὶ *Διοκλητιανοῦ* (περὶ τὰ 297) ὑπῆρχεν ἡ εἰς δύο ἐπισκοπὰς διαιρέσις τῆς Καππαδοκίας, εἰς πρώτην καὶ εἰς δευτέραν¹.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μ. Θεοδοσίου, ἦτοι μετὰ τὴν ὀριστικὴν διαίρεσιν τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας εἰς ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν, ὅτε καὶ ἡ *Γαλατία* καὶ ἡ *Κιλικία* καὶ ἡ *Φρυγία* διηρέθησαν εἰς δύο, καὶ ἡ Καππαδοκία διαιρεῖτο διηρημένως καὶ ἡ μὲν πρώτη Καππαδοκία εἶχε πρωτεύουσιν τὴν *Καισάρειαν*, ἡ δὲ δευτέρα τὰ *Τύανα*, τῆς *Μελιτηνῆς* ἤδη ὀρισθείσης ὡς πρωτεύουσος τῆς δευτέρας *Ἀρμενίας*.

Κατὰ τὴν βυζαντικὴν ἐποχὴν ἡ Καππαδοκία περιελήφθη ἐν τῷ *Θέματι* τῆς *Ἀρμενίας*. Μετὰ τὸν *Ιουστινιανόν* ἡ Καππαδοκία ἀπετέλεσεν ἡ μὲν μικρὰ ἰδιαίτερον *Θέμα Καππαδοκίας*, ἡ δὲ μεγάλη πρὸς ΒΑ. τῆς μικρᾶς κειμένη τὸ τῶν *Χαρσιανῶν*, ἐν ᾧ ἡ *Καισάρεια*.

Μετὰ ταῦτα ὑπέκυψεν ἡ Καππαδοκία κατὰ μέρος μὲν εἰς τὴν τῶν *Σελδζούκων* τοῦ *Ἰκονίου* βασιλείαν, κατὰ μέρος δὲ εἰς τὴν τῶν *Δαρισμεριδῶν*, ἐφ' ἧς διὰ τῆς *Καισαρείας* (ΝΔ. καὶ ΝΑ.) διῆλθε καὶ τὸ ὑπὸ τὸν *Γοδεφρείδον* τὸν *Βουϊλλῶνος* σταχυροφορικὸν στράτευμα τὸ κατὰ τῆς *Ἀντιοχείας* καὶ τῆς *Ιερουσαλὴμ* ὁδεῦον². Τὸ βασίλειον τῶν *Σελδζούκων* τοῦ *Ἰκονίου* μετὰ ταῦτα περιέλαβε καὶ αὐτὴν ἔτι τὴν *Ἀμισόν* ἐν τῷ *Εὐξείνῳ*, οὕτως ὥστε διέκοπτε τὴν ἐπὶ τῶν παραλίῳ τῆς Μ. Ἀσίας συνέχειαν τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου *Δαβὶδ* τοῦ *Κομνηνοῦ* τοῦ ὑπὸ τοῦ ἐν *Νικαίᾳ* *Λασκάρως* *Θεοδώρου* τῷ 1215 καταληφθέντος καὶ τοῦ τῆς *Τραπεζοῦντος*. Εἵτα ἐπῆλθεν ἡ κατοχὴ ὑπὸ τῆς μογγολικῆς δυναστείας τοῦ *Ἰλχανι* ἐκ *Περσίας*³, ἡ τοῦ βασιλείου τοῦ *Βουρχαρεδδίν*, ἣν διεδέξατο ὀριστικῶς ἡ τῶν *Ὀθωμανῶν*.

Ἄλλ' ἐξέστω ἡμῖν ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενομένοις ὀλίγιστα περὶ τῆς Καππαδοκίας τῆς πρὸς τῷ *Πόντῳ* παρατηρῆσαι, καίτοι ταῦτα δὲν θὰ συμπέσωσι τοῖς μετὰ ταῦτα ἐκτεθησομένοις.

Οἱ βασιλεῖς τοῦ *Πόντου* μετὰ τὴν ἐν *Ἰψῷ* μάχην, ἧς ἄνωθι ἐμνήσθημεν, διετέλεσαν ἀνεξάρτητοι ἡ σπουδαιότης τοῦ ἀσιατικοῦ τούτου καὶ ἑλληνικοῦ ὅμα κράτους ἀναφαίνεται ἐν τῇ ἐπιμονῇ καὶ τῇ ἐκτάκτῳ προσωπικῇ ἐκανότητι τῶν ἡγεμόνων αὐτοῦ, ἰδίᾳ τοῦ ἐπιφανεστάτου *Μιθρι-*

¹ Κατὰ *Μαλαλᾶν* (ἐκδ. Βόν. σ.).

² Ὅρα χάρτην *Spruner-Menke* ἔρ. 84 καὶ *Michaud Histoire des Croisades* 7ème édition τόμ. Δ' τὸν χάρτην.

³ Αὕτη κατελήφθη ὑπὸ τοῦ *Τιμούρ* βῆν τῷ 1390, τοῦ καινῶς γνωστοῦ *Ταμερλάτου*. Πάντα τὰ ἐν τῇ ἄνω σελίδι γεγραμμένα ἡμῖν δύναται ὁ βουλόμενος καὶ γεωγραφικῶς καὶ ἱστορικῶς νὰ ἐξελέγξῃ ἀνελλιπτῶν τοὺς χάρτας τοῦ *Spruner-Menke* ἀριθ. 84—89.

δάτου τοῦ Σ' ¹ τοῦ Μεγάλου καὶ Εὐπάτορος ἐπικαλουμένου. Τὰ ὅρια τοῦ κράτους τοῦ βασιλέως τούτου, περὶ οὗ τσαύτας σελίδας πληροῦσιν τὰ ἱστορικά ἐγχειρίδια ², ἐξετείνοντο πολὺ· διότι ἐν αὐτοῖς περιλαμβάνετο ἡ Μικρὰ Ἀρμενία, ἡ Κολχίς, ἡ Καππαδοκία, ἡ Γαλατία, ἡ Βιθυνία καὶ ἡ Παφλαγονία. Ἀλλὰ καὶ πρὸς ΒΑ. ἐξετείνοντο τὰ ὅρια τοῦ κράτους μέχρι τῆς Κριμαϊκῆς χερσονήσου (Βοσποριανὸν κράτος). Ὅποιον τὸ τέλος τοῦ Μιθριδάτου καὶ τοῦ Ποντιακοῦ τούτου κράτους, οὗ πρωτεύουσα ἐχρημάτισεν ἡ τὸν βασιλέα ἐνεγκαμένη Σινώπη³, ἐκ τῆς Ἱστορίας γνωστόν. Τῷ 64 καταλυθὲν προσηρτήθη μετὰ ἐν ἔτος εἰς τὴν ρωμαϊκὴν περιφέρειαν ὡς ρωμαϊκὴ ἐπαρχία κατὰ μέγα μέρος. Τῷ 27 π. Χ. ὥς καὶ μετὰ θάνατον τοῦ Αὐγούστου ἦτο ἡ Βιθυνία καὶ ὁ Πόντος πραιτοριανὴ ἐπαρχία διοικουμένη ὑπὸ Πραιτόρος, ἀνθυπάτου (*proconsul pro praetore*). Τῷ 117 μ. Χ. κατέστη ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορικὴ ἐπαρχία. Ἐπὶ Διοκλητιανοῦ καὶ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου ὁ Πόντος διηρέθη εἰς Πόντον πρὸς Δ. τὸν Ἐλενόποντον καὶ εἰς Πόντον τὸν Πολεμωνακόν· καὶ τοῦ μὲν πρώτου πρωτεύουσα ἀνεδείχθη ἡ Ἀμάσεια, τοῦ δὲ δευτέρου τὸ Πολεμώνιον⁴. Κατὰ τὴν βυζαντιακὴν περίοδον αἱ δύο τελευταῖαι διετηρήθησαν, ἀλλ' ὁ μὲν Ἐλενόποντος συνεπτύχθη τῷ θέματι τῷ Ἀρμενιακῷ, ὁ δὲ Πολεμωνιακὸς τῷ τῆς Χαλδείας⁵. Τὴν αὐτὴν δὲ καθόλου τύχην ἔσχε καὶ ἡ Καππαδοκία ἡ πρὸς τῷ Πόντῳ οἷαν καὶ ἡ πρὸς τῷ Ταύρῳ, περὶ ἧς τὰ δέοντα ἄνω ἐρρήθησαν.

Ἐνταῦθα μόνον ἄξια σημειώσεως ὅτι ἡ πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ Ἄλως χώρα Φαζηλωνῖτις διεκρίνετο διὰ τὸ εὐφορον αὐτῆς καὶ τὴν ἐριουργίαν· εἰσήγετο ἐν αὐτῇ ὅμως σίτος ἐκ Κριμαίας, οἶνοι καὶ ἔλαια ἐκ τοῦ Αἰγαίου, κηρὸς καὶ πίττα ἐκ Κολχίδος. Ἐξήγοντο διὰ τὴν ἐμπορίαν ἰχθύες ἀλίπαστοι, μυρινέλαιον, ἔριον ἐκ τοῦ Ὀλύμπου. Ἐν τῷ Μιθριδατικῷ δὲ κράτει ἔχει τις ν' ἀποθαυμάσῃ καὶ τὰ τότε πολλὰ *ραυπηγεῖα* ἐν Σινώπῃ, Τραπεζοῦντι, Κερασσοῦντι, Κοτυώροις, ἐξ ὧν οἰκεῖται νῆες αὐτῷ προσεγέγοντο τετρακόσiai ἅμα δὲ καὶ ἵππικόν⁶.

Γλῶσσα. Ὀλίγα τινὰ σημειώματα ἐνταῦθα περὶ τῆς ἐν Καππα-

¹ Ὁρθότερον Μιθριδάτου. Ἐγεννήθη τῷ 132, ἐβασίλευσε τῷ 120—63 π. Χ. Πύμοφει ἐλληνικῆς παιδείας.

² Δυστυχῶς οὐχὶ ἐλληνιστὶ συγγεγραμμένα.

³ Στράβ. ΙΓ', 545.

⁴ Πρὸς. Bouillet Atlas d'Histoire et de Geographie IIème édit. 1872 σελ. 851. Σήμερον ἡ λέξις διετηρήθη ἐν τῷ τίτλῳ τοῦ μητροπολίτου Νεοκαισαρείας.

⁵ Πρὸς. Χάρτην Μεσαιων. ἐλληνισμοῦ, ἐκδ. Ζαφειροπούλου.

⁶ Πρὸς. Ἀππιαν. Μιθριδ. 119 καὶ Πολύβ. Ε', 55· τὸ ἵππικόν 50,000.

δοκίᾳ λαλουμένης γλώσσης ἐν τε τῇ ἀρχαιότητι καὶ νῦν εἶνε ἀνάγκη νὰ ρηθῶσι, διότι καὶ ἐν τῇ ἀνεκλίξει τῶν περὶ τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως τῆς ἐπαρχίας τῶν ἡμετέρων σημειώσεων τούτου χρῆζομεν. Ἡ γλῶσσα ἰδίᾳ ἐνταῦθα πολλὰς ὑπέστη τὰς μεταβολὰς· ἢ ἀπώλετο ἢ ἔμεινε μιζοβαρβάρως τις διάλεκτος ἀνάμικτος ἀρχαίᾳς καππαδοκικῆς, τουρκικῆς καὶ ἐλληνικῆς, ἢ ἀλλαχοῦ μὲν ἔμεινεν ἐλληνικὴ ἢ ὁμιλουμένη, ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν αὕτη διετηρήθη μόνον ἐν τῇ ἱερουργίᾳ καὶ ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς καὶ τῷ Εὐαγγελίῳ, ὅπου ἐκατέρωθι· πάλιν τουρκιστὶ ἐκφωνεῖται ἵνα γένηται καταληπτὸν παρὰ τῷ λαῷ.

Τίς ἦν ἡ ἐν Καππαδοκίᾳ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐπικρατοῦσα γλῶσσα καὶ τίνη ὁμοφυλίᾳ ἀνήκεν ἀορίεμεθα τοῖς γλωσσολόγοις νὰ λύσωσι τὸ δυσεπίλυτον τοῦτο ἐτι ζήτημα. Ἐγκρατὴς τις τῆς γλωσσολογίας καὶ γλωσσολογικῆς ἐρχόμενος ἐνταῦθα πρέπει ἐγγύτερον ἐπιταπείως νὰ μελετήσῃ τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ λείψανα τῆς ἀρχαίας, εἰάν ἐτι ὑπελείφθησάν τινα. Τελευταία ἡ γνώμη τοῦ ἀρίστου *Kiepert* ἐν *Memoir über die Construction der Karte von Klein-Asien* σ. 186. Ἐνταῦθα δὲ ἄξιον εἶνε καὶ πρέπον νὰ ἐπαναλάβωμεν καὶ νὰ συστήσωμεν τὰ σοφὰ ὑπὸ τοῦ σοφοῦ *G. Perrot* περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου γεγραμμένα¹. «Ἡ (περὶ τῆς γλώσσης) ἐρευνα δέον νὰ γένηται ὅσον οἶόν τε τὸ ταχύτερον, διότι «ἀφ' οὗτο οἱ ἐν Καππαδοκίᾳ ἀπολαύουσι πλείονος ἡσυχίας καὶ οἱ συγκοινωνοὶ κατέστησαν εὐχερέστεραι, ἢ αὐτὰ τῆς ἀναγεννήσεως τῶν «γραμμάτων γίνεται ἐπισθητὴ καὶ οἱ κάτοικοι μεταπέμπονται διδασκάλους καὶ ἐξ Ἀθηνῶν—θα ἐπέλθῃ δὲ ἡ πρὸς τὴν σχολαστικότητα «τάσις καὶ ἐπιτήδευσις καὶ ἐπομένως ὁ ἀπωλεσθῶσιν αἱ χυδαῖαι καὶ «παλαιαὶ ἐγχώριοι φράσεις... καὶ τὰ δημώδη ἄσματα ἅτινα ἔχουσι τὴν «σπυδαίοντα διὰ τὸν φιλόλογον...»²

Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Καππαδοκιᾷ, περὶ ἧς ἄλλοι ἄλλα δοξάζουσιν, ἡ ὑπαρξίς ὀνομάτων ἱρανικῶν δὲν δύναται νὰ διαμφοισθηθῇ, οὔτε ἡ συγγένεια τῶν Καππαδοκικῶν μηνῶν πρὸς τοὺς τῆς νέας περσικῆς³, ἀλλὰ καὶ ἡ μετὰ τῆς Ἀριανῆς ὁμοφυλίας συγγένεια δὲν δύναται νὰ ἀποκρουσθῇ. Οἱ πολλοὶ περὶ τῆς Καππαδοκικῆς γλώσσης γράψαντες, ὁ *Lagard*, *Lassen*, ὁ *Mordtmann* πατὴρ κλ. διχογνωμοῦσι καὶ αἱ θεωρίαι αὐτῶν διάφοροι εἶνε.

¹ *Souvenir d'un voyage en Asie Mineure*. Paris, 1867.

² Ὁ ἡμέτερος κ. Π. Καρολίδης πρὸ ἐπταετίας ἐξέδωκεν ἐν Σμύρνῃ «Γλωσσάριον Συγκριτικὸν Ἑλληνοκαππαδοκικῶν λέξεων, ἧτοι ἡ ἐν Καππαδοκίᾳ Ἑλληνικὴ διάλεκτος» ἐκ σελ. 222 εἰς 8ον.

³ Καρολίδου Γλωσσάριον σελ. 24.

Ἄλλ' ἀπὸ τῆς μακεδονικῆς ἐποχῆς, ὅτε ἤρξατο καὶ ἡ ἰδρύσις τῶν ἐλληνικῶν ἀποικιῶν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ἐγγυρίων βασιλέων Ἀριαραθῶν καὶ Ἀριοβαρζανῶν, περὶ ὧν ἐν αἰκείῳ τόπῳ εἵπομεν, ἡ διάδοσις τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης μεγάλως προόδους ἐποιήσατο καὶ ὀριστικῶς αὕτη τὴν οἰκείαν θέσιν ἐν τῇ χώρᾳ κατέλαβεν. Ἐντεῦθεν μάλιστα μεθυστερον καὶ εἰς Μεσοποταμίαν καὶ Συρίαν ἀπωκίσθησαν Ἕλληνες ἀνάσπαστοι ὑπὸ Τιγράνου καὶ ἐκεῖ μετεδόθη ἡ γλῶσσα καὶ ἐπεκράτησε τῆς ἐγγυρίου. Πρὸς τῇ ἐλληνίδι ὅμως διετηρήθη καὶ ἡ ἐγγυρίος διάλεκτος ἰδίᾳ κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἐπαφῆς· διὸ βλέπομεν ὅτι οἱ λαοὶ οὗτοι ἐκαλοῦντο δίγλωσσοι μὲν ἐπὶ τούτῳ, μιζοβάρβαροι δὲ διὰ τὴν ἐκ γονέων Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων καταγωγὴν αὐτῶν. Ἡ διάκρισις αὕτη, τὸ δίγλωσσον δῆλα δὴ αὐτῶν, μαρτυρεῖται ἐκ τῆς τῶν Ἀποστόλων διδαχῆς. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ διδάσκουσι τὸ Εὐαγγέλιον ἐν Ἰκονίῳ κλ. ἐν ἐλληνικῇ γλώσσῃ· οἱ κάτοικοι ἐννοοῦσιν αὐτούς, ἀλλὰ φωνοῦσι πρὸς ἀλλήλους Λυκαονιστί¹. Διὰ τῆς διαδόσεως τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τῆς ἐπεκτάσεως τῆς κυριαρχίας τῶν Ρωμαίων αἱ ἐγγυρίαι διάλεκτοι ὅλον ἐφθείροντο, ἀλλὰ ζήτημα εἶνε νὰ κριθῇ τίς πρότερον τῶν διαλέκτων τούτων καὶ τίς βραδύτερον ἐξηλείφθη. Αἱ διατηρηθεῖσαι εἶνε μόνον ἡ τῶν Καππαδοκῶν καὶ ἡ τῶν Γαλατῶν μέχρι τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδας, διότι ἐπὶ Στράβωνος ἤδη πολλά εἶχον ἀπολεσθῇ. Ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα διεδόθη καὶ διὰ τῆς μακεδονικῆς δυναστείας καὶ διὰ τῆς ιδρύσεως πολλῶν ἐλληνικῶν ἀποικιῶν, ὧν δώδεκα μόνον εἶχε καταστρέψει ὁ τῆς Ἀρμενίας βασιλεὺς τῶν βασιλέων Τιγράνης, ἐγένετο ἐν Καππαδοκίᾳ κοινὴ καὶ ἐπίσημος καὶ ἀντικατέστησε τὰς διαλέκτους, εἰ καὶ βεβαίως οὐχὶ καθαρεύουσα ἐλληνικὴ, ἀπλῆς. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου καὶ διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ ἐξενίκησεν ἡ ἐλληνικὴ καὶ ἀπὸ τοῦ Δ' καὶ Ε' αἰῶνος οἱ αὐτόχθονες Καππαδόκαι ταύτην ἐχρῶντο μεμιγμένη ἰδιώμασι καὶ φράσεσι διαλεκτικαῖς· προσήνεγκον ὅμως ταύτην οἱ Καππαδόκαι ὡς σημειοῦται καὶ ὁ Φιλόστρατος «Παχεῖα τῇ γλώττῃ... συγκρούοντες μὲν τὰ σύμφωνα τῶν στοιχείων, συστέλλοντες δὲ τὰ μηχανόμενα καὶ μηχανόντες τὰ βραχέα» ὡς τοῦτο παρατηρεῖται καὶ σήμερον². Ἡ μιζοβάρβαρος γλῶσσα διετηρήθη καθ'

¹ Πλουτάρχ. Λουκουλ. § 35. Ὅρα καὶ § 14.

² Πράξ. ΙΔ', 11 καὶ ἐξῆς.

³ Οὕτως οἱ μαθηταὶ κλ. προφέρουσι τὰ δύο σύμφωνα τὰ ἐπάλληλα ππ, γγ, μμ κλ. ἐπίσης διπλασιάζουσι τὰ ἄλλα ἐν τῇ προφορᾷ, ὡς ἐλεεινός προφέρουσιν ἐλλεεινός, τὸ ἄρθρον τὰ ὡς γτά, δηλαδὴ ὁ φθόγγος τοῦ τ ἐκ τοῦ τουρκικοῦ δάλ εἰσήχθη βεβαίως. Πρβλ. Φιλοστράτ. Β. Σοφ. II, 13.

ὅλην τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν καὶ μεθ' ὅλας τὰς διαφόρους περιπετείας ἃς διῆλθεν ἡ χώρα, ἐν τισι μέρεσι καὶ χωρίοις λίαν ἀποκέντροις τῆς Καππαδοκίας διεσώθη ὡς ἐκ θαύματος. Ἰδίᾳ διετηρήθη σὺν τῇ θρησκείᾳ καὶ ἡ γλῶσσα ἐν τῷ ΝΑ. τμήματι αὐτῆς μεταξύ τῶν δυσπροσίτων κοιλάδων τοῦ Ἀντιταύρου καὶ τοῦ Κιλικίου Ταύρου. Θαῦμα εἶνε τῇ ἀληθείᾳ νὰ παρατηρῇ τις διερχόμενος ἀπὸ Νικομηδείας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ προχωρῶν δι' Ἀγκύρας μέχρι Καισαρείας καὶ βορειότερον ἔτι καὶ ἀνατολικώτερον ἐντὸς τῆς χερσονήσου ν' ἀπαντᾷ ἀείποτε τουρκοφώνους κοινότητας χριστιανικάς· ἐὰν μὴ ὑπῆρχε τὸ σημεῖον τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καὶ ἡ θρησκεία, τότε θὰ ἐνόμιζέ τις ὅτι εὕρισκετο μεταξύ τῶν Ὀθωμανῶν, διότι τὰ ἑλληνικὰ μόνον ἐν τοῖς σχολείοις ἀκούονται καὶ ἐν τοῖς τροπαρίοις τῆς Ἐκκλησίας, ἅτινα ἄριστα καὶ καλλίτερον ἡμῶν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ταῖς μεγαλοπόλεσιν οἱ κάτοικοι γινώσκουσι. Τοῦτο δ' ἄλλως εἶνε φυσικὸν φαινόμενον ἐξηγούμενον καὶ ἐκ τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων τῶν χωρίων ἐν ταῖς ἐκκλησίαις παρὰ τοῖς ἱερεῦσι καὶ τοῖς ἱεροψάλταις, αἵτινες ὅμως, εἰρήσθω ἐνταῦθα, δὲν γινώσκουσιν ἢ ἀναγινώσκουσι καὶ ἐκ τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος, ὅπερ ἀνεπτύχθη ζωηρότερον ἐκεῖ ἔνθα ἐκωλύετο περισσότερον ἡ θεραπεία τούτου καὶ οἱ κάτοικοι ἐν τῇ ἐξωτερικῇ λατρείᾳ τούτου παραμυθίαν τινὰ καὶ ψυχικὴν γαλήνην εὕρισκον. Εἰς τὸ αἶσθημα τοῦτο ὀφείλεται καὶ ἡ ἐν θρησκευτικοῖς πράγμασιν ἐμμονὴ τῶν κατοίκων καὶ ἡ διάσωσις τοῦ χριστιανισμοῦ παρ' αὐτοῖς, ἥτοι ἡ μὴ ἀλλαξοπιστία¹. Ἐν ᾧ π. χ. ὅλον τὸ εὐρὺ παρὰ τὴν Καισάρειαν πεδῖον ἢ ὀρθότερον εἰπεῖν τὸ ὀροπέδιον τοῦ Ἀργαίου, ὅπου ὑφίσταται καὶ ζῇ συμπαγὴς ὀρθόδοξος πληθυσμός, διέρχεται τις χωρὶς ν' ἀκούσῃ ἐν τοῖς ἀγυιαῖς οὐδὲ γρῦ ἑλληνικόν, αἰφνης εἰς τὰς δυσπροσίτους τοῦ Ἀντιταύρου κοιλάδας πρὸς τὰ ΝΑ. μέρη τοῦ Ἀργαίου ἀπαντᾷ κώμας καὶ χωρία ἑλληνόγλωσσα καὶ ἐν τισι πάλιν γλῶσσαν ἔχουσιν ἀρχαῖσμούς καὶ ρίζας λέξεων καὶ τύπων ἑλληνικωτάτων, ἀλλ' οὐχ ἥττον καὶ πολλὰς τοπικὰς διαφοράς. Θὰ προσπαθῶμεν ἐνταῦθα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον νὰ ὀρίσωμεν τὰς κοινότητας ταύτας, αἵτινες εἰρήσθω ὅτι ὑπάγονται οὐ μόνον ὑπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν δικαιοδοσίαν τῆς μητροπόλεως Καισαρείας ἀλλὰ καὶ τῆς τοῦ Ἰκονίου.

Δυστυχῶς ὀφείλομεν νὰ εἰπώμεν πρὸ τῆς τῶν κοινοτήτων τούτων ἀπαριθμήσεως ὅτι ἐν πολλαῖς τούτων ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἢ ἐν γένει ἢ ὁμιλουμένη διάλεκτος ἐν ταύταις ἤρξατο νὰ ἐκλίπη ὑποχωροῦσα πρὸ τῆς γλώσσης τῆς αὐτοκρατορίας, ὡς τοῦτο παρατηρεῖται νῦν ἐν Μισθίᾳ,

¹ Ἡ ἀλλαξοπιστία γίνεται ἐκ πείσματος ἢ ἐκ συμφέροντος.

ἐν Φαράσοις καὶ ἀλλαχοῦ ἕνεκα τῆς τῶν διεπόντων ἀκηδίας καὶ ἀφροντισίας. Ἐν πολλαῖς οἰκογενεαῖς παρατηρήσαμεν μετὰ πολλῆς τῆς λύπης ὅτι αἱ προμήτορες καὶ ἐν γένει αἱ ἀρχαῖαι γυναῖκες ὠμίλουν τὴν ἐλληνικὴν ὅπωςδὴποτε καὶ οὐδὲν τουρκικὸν ἐνόουν, τοῦναντίον δὲ παῖδας ἢ οὐδὲν ἢ ὀλιγίστας λέξεις τῆς ἐλληνικῆς νοοῦντας καὶ τουρκιστὶ διαλεγομένους. Ἡ ἀνάγκη κατώρθωσε τοῦτο, διότι ὁ χωρικός διὰ τῆς ἰδίας διαλέκτου αὐτοῦ μεταβαίνων εἰς τὰ περίξ χωρία καὶ εἰς τὰς ἀγορὰς δὲν ἠδύνατο νὰ συνεννοηθῇ, ἠναγκάζετο ἄρα νὰ ἐκμάθῃ τὴν ἐπικρατοῦσαν γλῶσσαν, ἵνα τὰς χρεῖας αὐτοῦ καὶ τὰς ληψοδοσίας ἐκτελῇ. Ἐν Ἀρδαβὰλ π. χ. ἡ ἐλληνικὴ ἐξέλιπε καὶ ταύτην ἀντικατέστησεν ἡ τουρκικὴ. Ὡστε ἡ τοῦ σοφωτάτου Γαλάτου Perrot παρατήρησις καὶ προφητεία ἤρξατο νὰ πραγματοποιηθῇ, ἀλλὰ δυστυχῶς ὅπως ἀντιθέτως διὰ τῆς διαδόσεως τῆς παιδείας δὲν ἐπεκράτησεν ἡ καθαρώτερα ἐλληνικὴ καὶ δὲν ἐξέλιπον αἱ ἐγχώριοι λέξεις καὶ τὰ δημώδη ἄσματα καὶ ἰδιώματα τῆς ἐθνικῆς Καππαδοκικῆς γλώσσης χάριν αὐτῆς, ἀλλὰ τοῦναντίον ὑπεχώρησαν ταῦτα πρὸ τῆς τουρκικῆς. Διάλεκτον Φαρασιωτικὴν ἠκούσαμεν πολλάκις, καίπερ μὴ ἐπὶ τόπου μεταβαίντες ἕνεκα φόβου ἐνταῦθα τε καὶ ἀλλαχοῦ—διότι ξενίζουσιν αἱ περὶ τὴν μονὴν κοινότητες ἀποικίας τινὰς—ἅμα δὲ καὶ ἐν Σινασῶ. Ἐν πολλαῖς περιστάσεσι δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐννοήσωμεν τὰ λεγόμενα ἢ μελωδικῶς ἀδόμενα θρησκευτικὰ ἄσματα, ἀλλ' ἅμα τῇ μικρᾷ ἐξηγήσει ἐνεβαθύνομεν εἰς πολλὰς ρίζας ἀρχαίας ἐλληνικῆς, οὐκ ὀλίγας τῆς λατινικῆς καὶ ἐν γένει τῆς ἀρίας ὁμοφυλίας, ὡς δείγματα παρέχει ἡμῖν ὁ εἰδικώτερος ἡμέτερος Π. Καρολίδης ἐν τῷ Γλωσσαρίῳ αὐτοῦ.

Σήμερον ἐν τῇ ὀμιλουμένῃ τουρκικῇ γλώσσῃ διακρίνει τις πολλὰς ἐλληνικὰς λέξεις πρὸ πάντων ἐκκλησιαστικὰς, αἵτινες ὅμως κοσμοῦνται διὰ τουρκικῶν καταλήξεων. Οὕτως ἀναγκάζεται ἐν τοιαύτῃ γλώσσῃ νὰ γράφῃ τὰς κανονικὰς αὐτοῦ διαταγὰς ὁ μητροπολίτης καὶ ἐν ταύτῃ νὰ κηρύττῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· οὕτω λέγεται : κληρικὸς-λάρ, χριστιανὸς-λάρ, ὀρθόδοξος-λάρ, λόγος-δὰ (ὁ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ λόγος), ψαλτήριον-δὰ, εὐαγγέλιον-δὰ κλ. κλ. Τουτέστι τὰ ἐλληνικὰ ὀνόματα κλίνονται καὶ ἔχουσι πτωτικὰς καταλήξεις τῆς τουρκικῆς γλώσσης. Ἐκτὸς τῶν ἐκκλησιαστικῶν λέξεων δύναται τις παρὰ τοῖς ὅπωςδὴποτε ἐν σχολείοις φοιτήσας καὶ λέξεις ἐλληνικὰς ἐν τῷ μεταξὺ ἀρχαίας νὰ ἀκούσῃ ἐν μέσῳ τῆς τουρκικῆς εὐγλωττίας ὡς π. χ. : ἀντίκομμα (ἀντίθετον κόμμα) ἀντιπολίτευσις κλ.

Ἐν τῇ τουρκικῇ γλώσσῃ τὴν σήμερον ἀναγινώσκεται τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ὁ Ἀπόστολος οὐ μόνον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καισαρείας, ἀλλὰ καὶ τῇ

τῆς Ἀγκύρας καὶ ἐν τῇ τῆς Νικομηδείας αὐτῆς. Ὁ ἀπιστῶν ἄς λάβῃ τὸν κόπον νὰ μεταβῇ εἰς Σαπάνδζαν ἢ εἰς Ἀδὰ—παζάρ, οὐ μακρὰν τῆς Νικομηδείας, ἵνα περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ἡμετέρων διαβεβαιώσεων πεισθῇ. Ἄλλοτε καὶ αὐτὴ ὅλη ἡ λειτουργία ἐτελεῖτο τουρκιστί, ὡς μαρτυροῦσι τοῦτο τὰ ὑπάρχοντα βιβλία, τουτέστιν αἱ δι' ἑλληνικῶν χαρακτῆρων τουρκιστὶ μεταφράσεις· τὸ πρᾶγμα ὁμῶς νῦν ἐμετριάσθη πῶς· ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ ἀναγινώσκεται τὸ Εὐαγγέλιον τουρκιστὶ καὶ ἑλληνιστὶ ἐναλλάξ· ἐπίσης οἱ λόγοι τε καὶ τὰ πάντα ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἱερατικῆς σχολῆς ἐκφωνοῦνται ἀείποτε ἑλληνιστί. Οἱ τελειόφοιτοι ὁμῶς οἱ τοὺς λόγους αὐτῶν ἑλληνιστὶ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἱερατικῆς σχολῆς ἐκφωνοῦντες, τούτους ἐν μεταφράσει ὡς ἔχουσιν ἀπαγγέλλουσιν ἐν τοῖς πέριξ χωρίοις. Ἄλλοτε πολὺς θόρυβος ἐγίνετο καὶ τὸ πλῆθος εἰς ὀργὴν ἐξερρήγνυτο ἐὰν ἐν ἐπισήμοις ἑορταῖς τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ὁ Ἀπόστολος δὲν ἀνεγινώσκετο τουρκιστὶ ἵνα γένηται καταληπτόν. Ὁ νῦν μητροπολίτης ἐξηγεῖται τουρκιστὶ τὸ Εὐαγγέλιον, ὅταν ἑλληνιστὶ ἀπαγγελθῇ· μητροπολίτης δὲ καὶ διδάσκαλος μὴ κατέχων τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν εἶνε ἐνταῦθα ἄχρηστος, ὁ μητροπολίτης μάλιστα καὶ ἀπόβλητος. Ὁ νῦν ἄριστα τὴν ἑλληνικὴν προφερόμενος μαθητὴς καὶ περ τραχέως πῶς, μεταβαίνων κατὰ τὰς διακοπὰς ἢ τὰς ἑορτάς οἱκοι εἶνε ἠναγκασμένος νὰ συνεννοῇται τουρκιστὶ μετὰ τῶν γονέων καὶ συγγενῶν καὶ φίλων αὐτοῦ, τὰ δὲ μικρὰ τέκνα οἴκοθεν νοεῖται ὅτι μέχρι τοῦ 6ου ἢ 7ου ἔτους οὐδὲν ἑλληνικὸν (παρὰ τῶν γονέων αὐτῶν) ἀκούουσιν. Ἔνεκα τούτου πανταχοῦ ὅπου εὕρισκόμεθα καὶ διετρίβομεν τὴν ἐνίσχυσιν τῆς δημοτικῆς παιδείας καὶ τὴν σύστασιν νηπιαγωγείων τοῖς ἀρμενίοις συνεστήσαμεν. Ἐν Ἀγκύρᾳ ἐπείσθησαν τοῖς λεγομένοις ἡμῶν καὶ ἐδικαίωσαν ἡμᾶς, ἐκεῖ δὲ προχωρεῖ ἡ διάδοσις τῆς ἑλληνικῆς τῆς ἀπολεσθείσης δηλ. μητρικῆς ταχύτερον· τὰ μικρὰ, ὡς καὶ ἡ διδάσκαλος, δυσκολεύονται κατ' ἀρχὰς πρὸς κατανόησιν μιᾶς ἢ ἑτέρας λέξεως τῆς διδασκαλίσσης, ἥτις ἔνεκα τούτου πρέπει ἅπαξ ἢ δις καὶ τὴν μετάφρασιν εἰς τὴν τουρκικὴν τούτοις νὰ προσφέρῃ, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἐξοικειοῦνται καὶ μετὰ γλυκύτητός τινος ἀτενίζουσι πρὸς τὸ στόμα αὐτῆς ἵνα ἐπαναλάβωσι τὸ ἐκπεσόν ἐξ αὐτοῦ ῥῆμα. Τοῦτο γράφομεν ἐκ πείρας.

Ἑλληνόγλωσσοι κοινόζητες ἐν Καππαδοκίᾳ καὶ Λυκαονίᾳ (Ἰκονίῳ). Ἐν τοῖς ΝΑ. μέρεσι τοῦ ὄροπεδίου τοῦ Ἀργαίου ὑπάρχουσι κοινόζητες τὴν ἑλληνικὴν διάλεκτον προφερόμεναι· κατὰ πρῶτον τάσσομεν ἐνταῦθα τὴν Σινασόν, μετέπειτα δὲ τὴν Ζαλέλαν, τὰ Ποτάμια (Ὀρτάκιοι), τὴν Μαλακοπὴν (κοινῶς Μαλακουπιὰ), τὴν Ἀνασιοῦ (Ἐνε-

γι/' ἐπὶ πεδιάδος Πουτάκι ὁδασὶ καλουμένης γεωργουμένης καλῶς ἄλλ' ἀνδρῶν, τὰ χωρία Ἀξός, Τροχός, Ἀῆμνος, Φλογητά, Σεμένδρα, Ἀραβάν, Κουρζονοός², Μιοθίαν, Τελμησσός (Τιλωσὸν τουρκιστί), Ἀρδαβάλ. Προσθῶμεν δὲ καὶ τὰ Φερτάκαινα, κοινῶς Φερτέκι, ἐνθα ὅμως ἡ τουρκικὴ προχωρεῖ, καίτοι ἡ κωμόπολις ἦτο ἐλληνόφωνος καὶ προθυμεῖται νὰ διατηρῇ σχολεῖα καὶ παρθεναγωγεῖον³. Τὰ ἄνω μέρη καίνται ἐντεῦθεν τοῦ Ἀντιταύρου· τούτοις προσθετέον καὶ τὸ Καριπλέρ, Ἀπουρραχμάν, Τσουρουργιούρτ, τὸ Κίσκε (ἀρχ. Κισκισός) Ἀφσάρκιοι καὶ τὰ Φάρασα, πάντα καίμενα ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ βραχίονος τοῦ Σάρου τοῦ Ἰαμάντα καλουμένου ποταμοῦ. Πρὸς Β. τοῦ Ἄλως καὶ τοῦ ὁροπέδιου τοῦ Ἀργαίου ἀπαντῶσιν ἐπίσης ἐγκυττοπαρμέναι κοινότητες ἐλληνόφωνοι, ἄλλ' αὐταὶ εἶνε ἀποικίαι Λαζῶν ἐκ τῆς Λαζικῆς προελθοῦσαι χάριν τῆς μεταλλευτικῆς ἐργασίας.

(Ἀκολουθεῖ).

B. A. M.

Διδάκτωρ

Ἐν τοῖς Καππαδοκικοῖς τοῦ προηγουμένου φυλλαδίου, σελ. 377, ἀντὶ Ἀνδρουκίου ἀνάγν. Ἀνδρονίκου, καὶ σελ. 378 ἀντὶ Οὐρακόγλου ἀνάγν. Οὐραήλογλου.

ΦΩΤΟΒΟΛΙΑ ΦΥΤΩΝ

Τὰ φαινόμενα τῆς φωτοβολίας τῶν φυτῶν, γνωστὰ ἀπὸ τῶν ἀρχαιότατων χρόνων, πάντοτε ἐξηγήθησαν διὰ τῆς φαντασίας καὶ ἀπεδόθησαν εἰς ὑπερφυσικὰ αἵτια.

Κατὰ τὰς ὑπὸ τῶν ἐπιστημόνων γενομένας ἀπειραρίθμους παρατηρήσεις, τὰ φαινόμενα ταῦτα δύνανται νὰ καταταχθῶσιν εἰς τρεῖς τύπους: α') Φωτοβολία δι' ἡλεκτρικῶν σπινθήρων· β') Φωτοβολία δι' ἀναθυμιάσεως πτητικῶν καὶ αἰθερίων ἐλαίων· καὶ γ') Φωτοβολία ἀληθοῦς τῶντι φωσφορισμοῦ.

Ἡ δι' ἡλεκτρισμοῦ φωτοβολία εἶνε συνήθης εἰς τὰ ἔνθη κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀνοίξεως αὐτῶν καὶ κατὰ τὸν χρόνον τῆς γονιμοποιήσεως.

Εἰς τι παρ' ἡμῖν σχεδὸν σπάνιον φυτόν, αὐτοφυές ὅμως παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν, τῶν διωρύγων καὶ ἐν τῷ μέσῳ ἐρπόντων φυτῶν,

¹ Ἀπέχει 4ωρον τῆς Νεαπόλεως (Νεβσεχέρ)· δίωρον ἐκ τούτου ἀφίσταται ἡ Μαλακοπή.

² Τὸ Κούρτονοῦς καὶ τὸ Ἀραβάν ἀφίστανται ἀλλήλων δεκάλεπτον.

³ Ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν χωρίων τούτων παρατηρεῖται ἡ ἑλλειψις τοῦ ἄρθρου.